

Estruello, Salvador, Tischler	Meteliza, Warwara, Masch. Arbeiterin		10.7.1922	span.	
Masek, Anton, Arbeiter	Builowa, Wera, Masch. Arbeiterin		29.5.1919	1921	tschech.
Cakl, Anton, Arbeiter	Buc, Halina, Masch. Arbeiterin		29.4.1920	8.8.1921	tschech.
Navratil, Ladislav Eisenbahnarbeiter	Petjades en la boira		23.5.1917	17.12.1921	tschech.
Kania, Antoni, Konditor	Kamaj, Julia, ohne Beruf,		16.7.1913	16.9.1921	
Nahorny, Wasyl, Fräser	Antipowa geb. Scherbina, Maria, Masch. Arbeiterin		22.12.1902	25.3.1918	
Wanka, Radomir, Dreher	Köhler, Lieselotte, Maschinenarbeiterin		11.1.1924	10.6.1924	
Masin, Josef, Schlosser	Krauß, Elsbeth, Masch.-Arbeiterin		4.3.1908	21.11.1918	
van Weezenbeek, Arnoldus, kaufm. Angestellter	Bosse, Lise Lotte, Buchhalterin		3.10.1913	30.4.1915	
Smolarek, Josef, Landarbeiter	Tomaschewska, Teofila, Landarbeiterin		10.9.1915	3.3.1922	
Kuschina, Wasyl, Packarbeiter	Skora, Stanislawa, Landarbeiterin		29.11.1914	24.2.1915	
Jendryszyn, Jan, Maler	Lewandowski, Helene, Verkäuferin		24.12.1911	21.9.1921	
Cappela, Walentin, Tischler	Ogienko, Anna, Masch. Arbeiterin		8.2.1911	19.3.1918	
Verheyden, Leo, Werkzeugdreher	Siebenhüner, Olga geb. Gierczynski, Schreibhilfe		25.5.1913	20.1.1918	
Mucera, Jaroslav	Galac, Motrena, Masch.-Arbeiterin		27.6.1919	13.6.1924	
Bezort, Bohumil, Schlosser	Kravecuk, Olga, Masch. Arbeiterin		14.12.1920	10.4.1923	
Lapnicka, Vaclav, Dreher	Pesik, Milanka, Masch. Arbeiterin		20.9.1923	11.4.1927	

Petjades en
la boira

Petjades en la boira és una proposta pedagògica impulsada des de l'assignatura de Filosofia, cursada en 4t d'ESO, que pretén explorar llenguatges diversos per a treballar amb l'alumnat la realitat dels camps de concentració nazis i de l'Holocaust. Des de l'any 2015, Aire Libre desenvolupa el projecte "Holocaust i escola, una oportunitat per a l'educació en valors", amb intervencions diverses i activitats constants, entre les quals *Petjades en la boira* n'és la darrera. A partir de textos de diversos autors i supervivents, provem d'homenatjar i retre memòria a les víctimes del feixisme i la intolerància.

L'escena 1 és una cançó (*Die Moorsoldaten*, Soldats del pantà), composta al camp de concentració de Börgermoor per Rudi Goguel, Johann Esser i Wolfgang Langhoff, i arranjada i traduïda per a Aire Libre per Sonia Megías i Julia Collado.

Les escenes 2, 5, 8, 11 i 12 pertanyen a fragments de *La Zona de Interés*, de Martin Amis.

Les escenes 7, 9 i 10 pertanyen a fragments de *I tu no vas tornar*, de Marceline Loridan-Ivens

L'escena 4 és un fragment de *Regreso a Birkenau*, de Ginette Kolinka

L'escena 14 és un fragment de *Triángulo Rosa*, de Heinz Heger

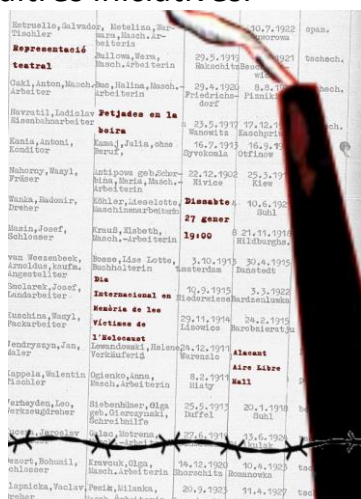
L'escena 15 és un fragment de *Auschwitz y después III, la medida de nuestros días*, de Charlotte Delbo

L'escena 16 és un fragment de *Sin flores ni coronas*, d'Odette Elina

L'escena 17 és un poema de Haim Guri i un text d'Aquil·les Rubio

Les escenes 3, 6, 13 i 18 són textos d'Aquil·les Rubio

La primera representació d'aquesta obra es va realitzar el 27 de de 2014, al Hall de l'escola Aire Libre d'Alacant, en el Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust. El repartiment va ser el següent: Aitor Agulló Ramos, Susan Brewer Cañavate, Roque Cid Gomis, Pablo Domínguez Planelles, Triana Hernández Martínez, Aitana Larrauri Gómez, Alberto Llobregat Macías, Celia Martínez Molina, Íker Martínez Zamora, Marina Rhys-Jones Zamorano, Anais Rodríguez Puigpinós, Pedro Romá Verdú, Candela Ruiz González, Izar Sánchez Fajardo i Román Tortosa Sánchez. L'obra teatral i la proposta pedagògica va ser coordinada pel professor Aquil·les Rubio i Villalvilla. L'edició d'aquest llibret respon a la voluntat d'Aire Libre de donar continuïtat a la feina realitzada, deixar constància física de l'activitat, i donar major transcendència al treball realitzat per l'alumnat, amb el compromís de la reivindicació de la memòria de totes les víctimes del feixisme i amb el convenciment que després de *Petjades en la boira* vindran altres iniciatives.

Cartell de l'obra

Repertari

Nº	Titular	Autors	Traducció	Idioma	Tipus
10	Die Moorsoldaten	Rudi Goguel, Johann Esser, Wolfgang Langhoff	Sonia Megías, Julia Collado	alemany	cançó
11	La Zona de Interés	Martin Amis	Sonia Megías, Julia Collado	anglès	fragment
12	I tu no vas tornar	Marceline Loridan-Ivens	Sonia Megías, Julia Collado	francès	fragment
13	Regreso a Birkenau	Ginette Kolinka	Sonia Megías, Julia Collado	francès	fragment
14	Triángulo Rosa	Heinz Heger	Sonia Megías, Julia Collado	alemany	fragment
15	Auschwitz y después III, la medida de nuestros días	Charlotte Delbo	Sonia Megías, Julia Collado	francès	fragment
16	Sin flores ni coronas	Odette Elina	Sonia Megías, Julia Collado	espanyol	fragment
17	Poema i text	Haim Guri, Aquil·les Rubio	Sonia Megías, Julia Collado	hebreu, castellà	poema i text
18	Textos	Aquil·les Rubio	Sonia Megías, Julia Collado	castellà	textos

Repartiment: Aitor Agulló Ramos, Susan Brewer Cañavate, Roque Cid Gomis, Pablo Domínguez Planelles, Triana Hernández Martínez, Aitana Larrauri Gómez, Alberto Llobregat Macías, Celia Martínez Molina, Íker Martínez Zamora, Marina Rhys-Jones Zamorano, Anais Rodríguez Puigpinós, Pedro Romá Verdú, Candela Ruiz González, Izar Sánchez Fajardo, Román Tortosa Sánchez.

Coordinació: Aquil·les Rubio Villalvilla

Taquilla inversa: respectador/a pagarà allò que considere, una vegada finalitzada la representació. Els beneficis econòmics es destinaran al viatge d'estudis de 4t d'ESO. Aforament limitat: reserves a aquiles@airellibre.com

Logos: HARKA, HAIKES, aire libre, XEIM

Full informatiu

Escena 1

Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats
Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats

El nostre rostre alça la vista
Tot està mort no hi ha amor
Ni un pardal ens alegra
Els roures despallats ens fan por

Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats
Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats

Ens vigila la guàrdia dura
Qui podria escapar?
Fugir és la mort segura
Si disparen és per a matar

Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats
Soldats del pantà
les pales a la mà
Soldats, soldats

De res serveixen els laments
L'hivern enjorn passarà
Arribarà el dia en que cridem contents
I per fi la pàtria nostra serà

Ja no haurà més soldats
Patint en el pantà
Soldats, soldats
Ja no haurà més soldats

Patint en el pantà
Soldats, soldats

Escena 2

Mireu-vos. Vosaltres ens aneu a derrotar? De veritat sou un enemic de qui ens haguem de preocupar? Sou animals. No teniu honor.

Per a mi, l'honor no és una qüestió de vida o mort; és molt més important que això. Una vegada perdut l'honor, l'animal, o fins i tot el mineral, desitja subsistir. Existir és un hàbit, un hàbit que no poden transgredir Bah! Si foren homes de veritat..jo en el seu lloc...però, un moment. Un mai està en el lloc de ningú. I és cert el que diuen aquí en el camp. Ningú no es coneix a si mateix. Qui eres? No ho saps. I llavors arribes al camp, i ell et diu qui eres.

Escena 3

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

Ja no soc Sara, ni Miquel, ni Klaus. No soc Albert, ni Teresa, ni Judith. No soc Klaus, ni Helena, ni Carles, ni Simone.

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

No vaig nèixer a Budapest, a Lodz, a París. No vaig nèixer a Alacant, a Kiiv, a Hamburg. No vaig nèixer a Salonika, ni a Venezia, ni a Bratislava.

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

No sóc fill del meu pare, no sóc germana del meu germà, no sóc amiga dels meus amics, no sóc néta de la meua iaia, noestic casat amb la meua esposa, no sóc mare de la meua filla.

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

No he estudiat odontologia a la Universitat de Praga, no vaig combatre a la Guerra d'Espanya al Batalló Dombrowski, no estiuejava cada any al balneari de Baden-Baden.

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

No em vaig caure de la bicicleta quan tenia 9 anys i em vaig ferir el genoll, no encenc les espelmes del Sàbat davant de tota la família, no furtava galetes del forn del carrer major els vespres de festa.

Fünf – Satz – Zwei – Drei – Neu

Només soc *stucke*. Una peça. Una unitat. Només seré fum. Una petjada en la boira.

Escena 4

Vaig nàixer el 25 de febrer de 1925, la menor de 6 germanes. Mon pare, que ja havia perdut un fill, volia un mascle a tota costa. Mon pare venia gavardines, tenia un taller. Ma mare, procedent de Romania, era mestressa de casa. Era una dona intel·ligent; per desgràcia, analfabeta. No sabia llegir ni escriure. Imagineu-vos! En aquella època el cine encara era mut, amb subtítols! Vivíem a Paris, i ma mare ens portava als banys públics els dissabtes de vesprada. Els dimecres de vesprada o els dijous de matí tot el món es rentava al llibrell. No teníem luxes, però tampoc no ens faltava de res.

No érem practicants, però de tota manera ma mare no podia permetre's pagar els seients a la Sinagoga. I quan els meus pares es trobaven amb algun amic al carrer i començaven a parlar en ídix, nosaltres els donàvem colzades a les costelles: "parleu en francès!, parleu en francès!". No volíem distingir-nos, volíem integrar-nos!

Escena 5

Es diuen una gran quantitat de paraules, sens dubte, i els nostres intercanvis verbals sempre són seriosos, eloqüents i morals.

"O te tornes boig als primers deu minuts", es diu amb freqüència, "o t'hi acostumes". Podria argumentar-se que aquells que s'hi acostumen, de fet, es tornen bojós. I encara existeix una tercera possibilitat: ni t'hi acostumes ni et tornes boig.

Quan acabem de treballar ens reunim -aquells que ens hi hem acostumat i que no ens hem tornat bojós- i xarrem i xarrem. Al Kommando, que s'ha vist incrementat enormement per a fer front a les feines actuals, al voltant d'un 5% pertanyen a aquesta categoria, uns quaranta homes, aproximadament. I als barracons de les Il·literes ens agrupem una mica a banda. I xarrem. I m'agrada creure que hi ha companyerisme entre nosaltres.

Escena 6

Per aquí han passat advocats, industrials del cuir, cardiòlegs, rectors d'Universitat, directors de fàbriques. Aquí he conegut escriptors, oculistes, mestres, alts executius d'empreses, actors premiats. Tots se'n van anar més prompte que tard. Per ahí.

I mira'm a mi, un pinxo del barri del Port. Vaig deixar l'escola als 7 anys, fart de les hòsties del professor i de les que em pegava mon pare després: la culpa l'havia de ser meua si tots els nens de la classe sabien ja escriure i a mi no m'entraven els maleïts garabats aquells.

He fet de tot en els meus 29 anys de vida, de tot, per tal de tenir un rosegó, un sostre, una manta. Qui em diria que les llargues hores a la cel·la amb Wolfgang em servirien d'alguna cosa?

Ell només parlava alemany, havia emigrat d'Àustria. Ja havien matat molts dels seus camarades. Coses de rojos. Així que va dir cames ajudeu-me abans que li tocara el torn a ell. Vam passar 7 mesos junts, a la presó, i com els dies eren llargs, i les nits també, parlàvem. Ell no sabia francès, i jo no sabia alemany. No sé si a ell l'ha servit aquí, el francès que li vaig intentar ensenyar. Però a mi sí que m'ha servit els quatre gargots que vaig aprendre'n d'ell. Rauss, Schnell, Rechts, Linkshändig. Traduint des del primer moment. Qui m'ha havia de dir a mi, que em convertiria en un senyor important, necessari, imprescindible per al bon funcionament d'aquesta empresa?

Escena 7

La mort escopeix tanta roba que m'han destinat a Canadà com a excedent. Agrupem les falde, la roba interior, els pantalons, les camises i les sabates de qui ha partit convertit en fum i l'olor a carn cremada dels quals plana sobre el camp, ficant-se als nostres nassos, als nostres ossos, als nostres pensaments, tant de dia com de nit, albirant-nos la mateixa sort.

Sovint tenim entre les mans robes miserables, sabates velles dins de maletes de cartró. I deien que els jueus érem rics! Les robes més deteriorades acaben cobrint-nos, les millor conservades marxen a Alemanya. Caminem dins dels parracs dels nostres morts, amb una creu roja sobre l'esquena. Jo porte la jaqueta d'una morta, la faldilla d'una altra i les sabates d'una tercera. Però cal tenir una veritable vida per a que els objectes i la roba et recorden algú. En aquest lloc, això és excessiu, la roba ja no evoca ningú; els nazis han transformat les vestimentes en muntanyes sobre les què es passen en bici, amb una fusta en la mà i un gos bordant davant d'ells.

Escena 8

A vegades ocorre que quan passe per casa del comandant del camp veig a les seues filles...camí de l'escola o tornant-ne. De tant en quant les acompanya una xicoteta minyona, però normalment ho fa la mare, d'aspecte fort, encara jove.

En veure la dona del comandant pense naturalment en la meua.

Els jueus polonesos no arriben al camp en massa, encara no, però alguns d'ells venen aquí per algun viarany tort, com jo mateix i, per suposat, els busque i els hi faig preguntes. Els jueus de Lublin anaren a un camp de la mort anomenat Belzec; molts jueus de Varsòvia anaren a un altre camp de la mort anomenat Treblinka. A Lodz el gueto continua existint. Fins i tot fa tres mesos vaig rebre notícies de Shulamit: continua a les golfes de damunt del forn. Estime a la meua dona amb tot el meu cor, i li'l desitge tota la felicitat del món, però tal i com estan les coses estic content de no tornar-la a veure mai més.

Com podria contar-li això de la selecció i allò del recinte on es despullen? Com podria parlar-li de Chelmno i dels temps dels xiquets callats?.

El germà de Shula, Maçek, està sa i estalvi a Hongria, i ha promès anar a buscar la seua germana per a portar-la a Budapest. Tant de bo puga fer-ho. Estime la meua dona, però me n'alegre de no tornar-la a veure mai més.

Escena 9

Hi hagué un dia en el qual em vaig creuar amb el meu pare. El meu Kommando havia estat enviat a picar pedra, a moure vagonetes i a cavar rasses al llarg de la nova carretera que portava al crematori; marxàvem com sempre en filera de 5, de tornada al camp, eren més o menys les 6 de la vesprada.

Els cossos de tots aquells que encara es mantenien de peus s'estremiren quan ens vam veure i isquérem de les nostres fileres, els dos, i correguérem l'un cap a l'altre. Jo em vaig llançar cap als seus braços, em vaig llançar amb tot el meu ser, el meu pare estava viu! El seu paper era el de viure, no el de morir, em sentia tan feliç de veure'l! Recuperàrem els nostres sentits, el tacte del cos estimat; aquell instant ens va costar car, però interrompé durant alguns preciosos segons l'implacable guió escrit per a tots nosaltres.

Escena 10

He estat a punt d'abandonar-me, de canviar la meua ració de pa per dues cigarretes, de continuar al catre uns minuts més i no rentar-me cada matí amb l'escassa aigua que goteja de les latrines, de deixar-me endur camí avall i esdevenir un *musulmà* més, camí de la mort.

Els amics m'han suplicat que visquera, que aguantara. Aquestes són paraules comunes, són les que dicta l'instint, les úniques que els queden a les persones sensates que no entreveuen un demà. No les crec, les paraules. No tant com en la tomaca i en la ceba que m'han portat. Les paraules m'han abandonat. Només tinc fam. Fins i tot he oblidat el rostre de ma mare. Pensar, massa o poc, en ella, és permetre que l'absència entre, i això em fa vulnerable, em desperta els records, m'afebleix i m'acabarà matant. Preferisc congelar-me per dins per a no morir.

Escena 11

El pensament que més em costa evitar és aquell en el qual torne a casa amb la meua esposa. Puc evitar-ho, més o menys. Però no puc evitar somniarlo.

Al somni, entre a la cuina i ella es gira en la cadira i diu: “Has tornat, què ha passat?”. I quan comence a contar-li la meua història, ella escolta durant una estona i després s’aparta, movent el cap. I això és tot. No és que l’estiga contant els trenta primers dies de la meua estada al camp, dedicats a jornada completa a l’exploració dels orificis dels morts recents, col·laborant amb els alemanys en la recerca d’objectes de valor. No és que l’estiga contant els temps dels xiquets callats.

Això és tot, però és un somni insofrible, i el somni ho sap, i compassivament em permet la força necessària per a sobreposar-me. Hui ja salte com un ressort en quant comença. Després em baixe del catre i em passege d’un costat a l’altre per molt cansat que estiga, perquè tinc por de tornar a dormir-me.

Escena 12

El menjar. Crec que puc explicar això del menjar. Dels cinc sentits, el del gust és el què nosaltres, els Sonders, els treballadors dels crematoris, podem controlar en part. La resta dels sentits estan devastats, morts. El del tacte és estrany. Carretege, arrossegue, espente, agafe...em passe la nit fent aquestes coses. Però la sensació de contacte ja no existeix. Em sent com un home amb mans ortopèdiques, un home amb mans postisses.

I quan es té en compte el que veiem, el que escoltem i el que olorem, es comprèn perfectament la nostra necessitat desesperada de controlar el que assaborim. Quin sabor tindríem a la boca si ens faltara el menjar? En quant engoleixes i desapareix el menjar, el sabor reapareix, torna: el sabor de la derrota, el sabor de l’amargura.

Em referisc al sabor de la derrota en la guerra contra nosaltres els jueus. Aquesta guerra en tots els sentits inimaginable, unilateral.

Escena 13

Ens alcem a les quatre i mitja i ens reparteixen un got de líquid calent i negre que aquí anomenen “cafè”, per dir alguna cosa. Marxem immediatament a l’Appelplatz, on els milers de condemnats estem convocats a passar llista. Per alguns el pitjor del camp és la fam; per a altres, el fred; uns altres us diran que les pallisses. Per a mi, el pitjor del camp són les hores passades a la gran plaça central. Fa igual que pluga o neve, que faça fred o calor. Que siga encara de nit o ja haja començat a clarejar. Aquí ens hem d’estar, dempeus, a fer el recompte.

Els encarregats del barracó han de treure, també, els morts de la nit. Aquells que no han pogut suportar les rigors del camp i han exhaurit les darreres forces al catre. També els han de contar, perquè en el minuciós i acurat registre els números del matí han de quadrar amb els de la nit anterior.

La tortura no acaba amb la llista del matí. A la nit, després de les 12 o 14 hores al kommando de treball, tornem a realitzar el recompte. Podem estar-nos una hora, o dues o tres. Els números han de quadrar i aquesta vegada també ens acompanyen els cossos dels que han expirat durant el dia. O els dels qui, esgotats, ens abandonen al bell mig de la plaça. Tots, vius i morts, passem pel recompte. Peça a peça.

Escena 14

La nostra feina consisteix en el següent: pel matí traslladem la neu del costat esquerra del carrer del nostre bloc al costat dret. No tenim ni carretes ni pales per a fer-ho; haguera estat massa senzill per a nosaltres. No, als nostres amos de les SS se'ls ha ocorregut una idea millor. Hem de posar-nos els abrics a l'inrevés, abotonats per l'esquena, i transportar la neu amb els faldons de l'abric. Però estem obligats a llançar la neu amb les mans nues. Aquest turment físic i psicològic, aquest estúpid martiri medieval, ha durat 6 dies, fins que han arribat nous homes, amb el triangle rosa, que ens han rellevat. Ara mateix tenim les mans plenes de ferides i mig congelades, i ens hem convertit en esclaus embrutits i indiferents de les SS.

Escena 15

Ens han arribat notícies d'una contraofensiva alemanya a Les Ardenes, i ens ha quedat clar que entrarem en el 1945 al camp. Els ànims han decaïgut, i alguns de nosaltres ens trobem en un estat depressiu preocupant. No es renten, no mengen, i en definitiva es deixen morir perquè ja no tenen ganes de viure. I això no ho podem permetre, perquè és justament el que volen els nazis. Amb l'ajuda dels més joves ens encarreguem d'ells; els despullem, els rentem i els canviem la roba bruta. Al camp, si t'abandones, és la fi, però ahí estaven els altres camarades per a impedir-ho.

Hem decidit que, donat que no podem celebrar el Nadal a casa, ho celebrarem al camp. Molts m'han criticat i m'han cridat: "els francesos estan morint als camps de batalla, i nosaltres de festa!". Però jo els he contestat que amb la seua actitud negativa no anem a arreglar res i que el nostre deure és tornar a casa, i tornar en bon estat.

Escena 16

Estic sola en aquesta immensa confusió. A la deriva. Massa extenuada fins i tot per a alegrar-me de no morir. Llavors, trobe a Irene. Algú a qui donar la tendresa que des de fa setmanes

dorm al meu interior. Carregament de dolçor sense destinatari. Irene m'estima i espera cada dia la meua arribada, com una recompensa. La vaig trobar mig morta de fam, mig morta de por a morir de fam.

Amb ella, la dolçor de privar-me d'aliments per algú que mereix la pena. De saber que puc impedir que algú mora.

Escena 17

Per a molts de vosaltres aquesta és una història de desesperança, de mort, d'odi, de bogeria irracional, de tot el pitjor de què es capaç l'ésser humà. Jo ho veig des d'una altra perspectiva. Per a mi, aquesta història també és un exemple de lluita, d'amor, de vida i de resistència. Perquè...

Va resistir qui contrabandejà una fogassa de pa

Va resistir qui va ensenyar en secret

Va resistir qui va escriure i va divulgar, qui va alertar i va desemmascarar falses il·lusions

Va resistir qui va amagar un llibre de la Torà

Va resistir qui va falsificar documents

Va resistir qui va robar fronteres

Va resistir qui va escriure diaris sobre l'ocorregut

Va resistir qui va oferir ajuda

Va resistir qui va crear connexions entre els assetjats

Va resistir qui s'alçà davant dels seus assassins amb mans buides

Va resistir qui va sobreviure

Va resistir qui va difondre instruccions i va repartir armes clandestines

Va resistir qui va lluitar a mà armada pels carrers de la ciutat, les muntanyes i els boscos

Va resistir qui es va rebel·lar en els camps de concentració

Va resistir qui es va organitzar en els guetos, entre parets esfondrades, en una rebel·lió desesperada...

Escena 18

Ja ningú pot escoltar la nostra veu. Ja han acabat els nostres somnis, amors, rialles, plors i neguits.

Ja s'han perdut els nostres noms, les històries familiars, les paraules antigues de la nostra gent.

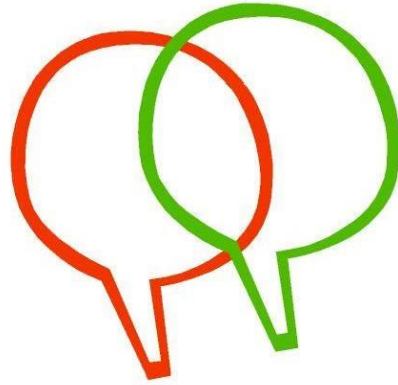
Ja ningú resarà a la sinagoga enderrocada, ningú caminarà pels carrers del poble destruït, ningú ens buscarà al mercat ensorrat.

Només quedeu vosaltres, espectadors. Només quedeu vosaltres, espectadores.

I la nostra història. Perquè vam tenir noms, mans, boques, ossos.

De vosaltres depèn que la nostra memòria no desaparega, com petjades en la boira.

**aire
libre**

Cooperativa
d'ensenyament

Xarxa d'Educació i Memòria del PV